

Л І С П Е Т.

Новеля

Редьярда Кіплінга.*)

Вона була донькою Верховинця Сону і його жінки Ядег. Одного року не вродила ся їм кукурудза, а два медведі подоптали їм за ніч одинокий загін маку, над самою долиною Сетлі коло Котгар; і так на другу весну вони перейшли на християнство і принесли свою дитину на місію до хресту. Сьвященик з Котгар дав їй імя Єлисавета, а Ліспет кликали її Верховинці або „пагарі“.

Потім холера навістила долину Котгар і забрала Сону і Ядег, а Ліспет стала ніби-служницею і ніби-товаришкою жінки тодішнього капеляна з Котгар. Стало ся се підчас пробуваня Моравських місіонарів, однак заким ще Котгар втратило було свій титул „Короля північної Верховини“.

Чи християнство вплинуло так користно на Ліспет, чи боги її народу і тепер ще так дбали за неї, не знаю; всеж таки вона стала згодом дуже гарна. А коли найдеть ся між Верховинцями гарна дівчина, варто переїхати і пятьдесят миль лихої дороги, аби на неї глянути. Лице у Ліспет було грецьке, одно з тих, що люде так радо малюють, а так рідко доводить ся їх бачити. Вона була біла як слонева кість і, як на свою расу, дуже висока. У неї були також чудові очи. І коли-б вона не була одягнена в погані кольорові сукні, яких уживано на місії, ви, по-

*) Із збірника Р. Кіплінга п. з. „Plain tales from the Hills“.

дбавши її несподівано в горах, подумали-б, що се римська Діана у власній особі вибрала ся на лови.

У Ліспет приняло ся християнство легко і вона не покинула його і тоді, коли стала дорослою жінкою, як се роблять звичайно дівчата з Верховини. Її рідня ненавиділа її за те, що вона стала, як казали, мем-сагіб, і мила ся щоденно. Жінка капеляна не знала, що з нею почати. Як небудь, а годі врешті вимагати від богині, високої на пять стіп і десять цалів, аби помивала тарелі і полумиски. Отже Ліспет грала ся з дітьми капеляна, ходила до недільної школи, перечитувала всі книжки, які були дома, і ставала щораз красша, як княгиня з чарівної байки. Жінка капеляна казала, що дівчина могла би стати на службу в Сімлі за няньку або й що „ліпше“. Але Ліспет не квапила ся на службу. Вона чула ся щасливою тут, де була.

Коли переїздили подорожні до Котгар — їх не багато прибувало в тих літах — тоді Ліспет замикала ся звичайно у своїй комнаті, лякаючись, щоби котрий з них не забрав її до Сімлі або деінде у незаний сьвіт.

Одного дня, кілька місяців опісля, як скінчив ся їй сімнадцятий рік, вийшла Ліспет на прохід. Вона не проходжувала ся, як англійські „Ледіес“ — півтора милі туди і назад верхом; — у неї був звичай відходити, в часі своїх невеличких прогульок, яких двацять до трицять миль від Котгар і Наркунди. Отсею разу вона надійшла пізнім сумерком, сходячи карколомною стежкою до Котгар з чимсь важким на руках. Жінка капеляна дримала вже в комнаті, як Ліспет надійшла задихана і втомлена зі своїм тягаром. Вона зложила його на софі і сказала просто: — Се мій муж! Я найшла його на Баті-Род. Він покалічив ся. Ми будемо його доглядати, а скоро подужає, ваш муж повинчає його зі мною.

Отся замітка була взагалі першим натяком Ліспет на женитьбу і жінка капеляна скрикнула з обуреня. Всеж таки чоловік, що лежав на софі, вимагав передовсім помочи. Се був молодий Англієць, зраний в голову чимсь острим до самого черепа. Ліспет сказала, що найшла його на дні

провалу і принесла сюди. Він віддихав тяжко і був без пам'яті.

Його перенесено на постелю, а капелян, що знав ся трохи на медицині, подав йому першу поміч; Ліспет ждала за дверми на випадок, коли би могла придати ся до чого небудь. Вона пояснила капелянови, що задумала віддати ся за того чоловіка, а капелян і його жінка вичитали їй остру нагану за таке поведене. Ліспет вислухала їх спокійно і висказала свій замір у-друге. Велика се задача християнства викорінювати такі дикі східні інстинкти, як наприклад любов від першого погляду. Ліспет найшовши чоловіка, що припав їй до серця, не бачила причини, длячого мала би таїти ся зі своїм вибором. На всякий спосіб вона не мала охоти дати себе збути чим небудь. Хотіла доглядати того Англійця так довго, доки не подужає на стільки, щоби міг оженити ся з нею. Отсе була менше-більше її програма.

По двох неділях легкої горячки і запаленя, вернула Англійцеві пам'ять і він дякував капелянови, його жінці і Ліспет — особливо Ліспет — за їх добре серце. Він подорожував по Сході — казав — а про пройдисьвітів в тих часах, коли фльота П & О була ще молода і невеличка, не було мови — і зайшов з Діра-Ден збирати зіле і ловити мотилі на Сімлянській Верховині. Тому в Сімлі ніхто не знав про него нічого. Йому здавало ся, що упав мабуть зі скали, досягаючи папороть з гнилого пня, а його „кулі“ (наємні ноші) забрали певно клунки і утікли. Казав, що коли би був сильнійший, вернув би до Сімлі. Йому відхотіло ся вже ходити більше по горах.

І він не квапив ся також з від'їздом і приходив помалу до здоровля. Ліспет не думала слухати ні капеляна, ні його жінки; отже ся остання звернула ся просто до Англійця і сказала йому, що дієть ся в серці Ліспет. Він насміяв ся доволі і сказав, що се дуже гарна і романтична, справдішна гімалайська іділля; але що він уже заручений з одною дівчиною дома і думає, що з наміру Ліспет нічого не буде. На кожний спосіб буде поводити ся з нею дискретно. І він поводив ся так справді, тим більше, що як пересьвідчив ся, з Ліспет було дуже приємно

розмовляти, проходжувати ся з нею і говорити їй любі слова. Він навіть, заким мав ще досить сил, аби відійти, почав називати її любязними іменами. Для него не значило те все нічогісінько, але для Ліспет значило се більше, як цілий свѣт. Вона була дуже щаслива через дві неділі, бо найшла чоловіка, що припав їй до серця.

З роду дика, вона не старала ся скривати се, що чула, а Англійцєви отсе подобало ся. Коли він відходив, вона відведа його горами аж до Наркунди, дуже зажурена і заплакана. Жінка капеляна, як добра християнка, противна всякій соблазни і всему, що могло би звернути на неї увагу, упередила Англійця, аби обіцяв Ліспет, що верне оженити ся з нею. „Вона, як знаєте, дитина, і я бою ся, що в глибині серця ще ідолопоклонниця“, сказала жінка капеляна. Англієць обняв Ліспет за стан рукою і ідучи так з нею горами цілих дванайцять миль, запевняв її, що верне і оженить ся з нею. І Ліспет обіцювала не раз і не десять, що лишить ся йому вірною, домагала ся запевнень без кінця і міри. Ставши на вершку Наркунди вона плакала, доки Англієць стежною Маттіяні не щез їй з очей.

Тоді вона обтерла сльози і вернувши до Котгар, сказала до жінки капеляна: „Він верне назад і возьме мене за жінку. Пійшов лише до своїх, аби їм се сказати.“ А жінка капеляна відповіла Ліспет на потіху: „Він верне.“

По двох місяцях Ліспет почала нетерпеливити ся і дізнала ся, що Англієць поїхав за море до Англії. Вона знала, де лежить Англія, бо вчила ся дещо географії; всеж таки, очевидно, як дитина гір, вона не знала добре, що се таке море. Дома була стара мапа свѣта до забави. Ліспет грала ся нею, бувши дитиною. Тепер відшукала вона її знову, складала вечерами до купи і заплакана сидувала ся відгадати, де був її Англієць. Але що не мала ніякого понятя ні про віддалене Англії, ні про пароходи, то її здогади були досить непевні. Врешті не помогло би було нічогісінько, коли би були і зовсім певні, бо Англієць не мав найменшої охоти вертати і женити ся з Ліспет. Він забув про неї зовсім уже тоді, як ловив мотилі в Ессем. Пізнійше написав книжку про Схід. Про Ліспет там і згадки не було.

По трох місяцях Ліспет почала щоденні вандрівки до Наркунди, щоби поглянути на дорогу, чи не надходить її Англієць. Від того ставало їй текше, а жінка капеляна, коли бачила її спокійнішою, думала, що вона перемогла свою „варварську грубу примху“. Трохи згодом сі вандрівки перестали вдоволяти Ліспет і вона попала в безвідрадний смуток. Жінка капеляна признала тепер відповідним сказати всю правду, що Англієць лиш для її спокою обіцяв її любити, що він про се на правду ніколи не думав, що се „негарно і неприлично“, аби Ліспет думала про женитьбу з Англійцем, що він з инакшої глини, а крім того заручений вже з дівчиною у своїй вітчині. Ліспет сказала, що се річ просто неможлива, бо він сказав, що її любить, і жінка капеляна власними устами запевняла, що Англієць верне.

— Як може бути неправдою се, що ви обоє казали? — спитала Ліспет.

— Ми сказали се на те, аби тебе заспокоїти, дитинко, — відповіла жінка капеляна.

— Так ви мене обоє обдурили! — сказала Ліспет.

Жінка капеляна схилила голову і не відповіла нічого. Ліспет мовчала також якийсь час; потім пішла в долину і вернула в строю гірської дівчини — нікчемно бруднім, лиш без перстенів в носі і вухах. Волосе мала заплетене в довгі коси, переплітані чорною волічкою, як носять жінки у Верховині.

— Я вертаю до своїх! — сказала. — Ви вбили Ліспет! Лишила ся лиш донька Ядег — донька „пагарі“ і служниця Тарка Дері. Ви всі Англійці дурисьвіти!

Заким жінка капеляна мала час прочуняти з вражіння, яке на ній зробила відомість, що Ліспет на вернула ся до своїх рідних богів, дівчина відійшла. І ніколи більше вже не вернула.

Вона пристала до свого нечистого народу з таким диким запалом, як би хотіла надолужити все те, що дотепер занедбала. Незабаром віддала ся за вугляря, що був її як всі „пагарі“ і її краса скоро зівяла.

— Годі просто зрозуміти і передвидіти всі дивацтва і примхи ідолопоклонників! — сказала жінка капеляна —

і я пересвідчена, що Ліспет у глибині серця завсіди була невірна. Що її прийнято на лоно англійської церкви тоді, коли їй було п'ять неділь, про те жінка капеляна не хотіла й подумати.

Ліспет умерла дуже старою жінкою. Вона все говорила дуже добре по англійськи, а коли підпила собі ліше, можна було часом спонукати її, аби розказала історію своєї першої любови.

Годі було тоді уявити собі, що отея чорна, поморщена істота, похожа радше на вязку спалених махів, могла колись бути „Ліспет з місії Котгар“.

З англійського переклав *Іван Петрушевич*.

